

VKBANEN

Ann Mettler: 'Het gaat erom zélf te veranderen'

26 mei 2009 / Paulien Bakker
Ann Mettler

Foto: Pieter Claessen

Op haar 29ste werd Ann Mettler (37) één van de directeurs van het prestigieuze World Economic Forum in Davos. Twee jaar later besloot ze haar baan op te zeggen. Ze richtte een denktank op om innovatie in Europa te stimuleren, de Lisbon Council. Europa is nog veel te verknocht aan de oude economie, meent ze.

Met haar halflange blonde lokken, zwarte jurkje en design pumps doet de Duitse Ann Mettler (37) denken aan één van de hoofdrolspelers uit Sex and the City. Mettler vertoeft alleen niet met de culturele, maar met de politieke jetset. Ze prikt geregeld een vorkje met vooraanstaande politici als EU-rapporteur Wim Kok, voorzitter van de Europese Barroso en Al Gore.

Mettler is oprichter van de Lisbon Council, een Europese denktank voor innovatie. De denktank is geïnspireerd op de Lissabon Agenda, waarin doelstellingen werden geformuleerd om Europa in 2010 de meest concurrerende economie te maken door te investeren in duurzaamheid, innovatie en werkgelegenheid.

De Lisbon Council is met zes vaste medewerkers gevestigd in het kloppend hart van de Europese Unie. Het is een netwerkorganisatie waarbij vijfduizend mensen vanuit heel Europa betrokken zijn. De denktank zetelt in het grote residence

palace van Brussel, een bedrijvenverzamelgebouw waar vrijwel alle internationale media een kantoortje hebben – El Pais, ABC, Die Zeit, NRC Handelsblad en ANP. Ze neemt plaats op een moderne rode bank tegenover twee witte fauteuilles. Achter een groene varen leiden openslaande deuren naar een Frans balkon met uitzicht op het Europees parlement.

Je legt je al zeven jaar toe op de Lissabon Agenda. Waarom is dat zo belangrijk voor je?

‘Europa zit in een ingrijpende en onherroepelijke overgangssituatie – naar een kenniseconomie, met minder inwoners en meer ouderen, en oprakende grondstoffen. Dé uitdaging van nu is om een duurzaam Europees model te vinden voor toekomstige generaties. Er staat veel op het spel. We zitten in de grootste recessie sinds de jaren dertig. Als we nu zaaien, kunnen we straks oogsten. Maar als we nu de verkeerde keuzes maken – en ik ben bang dat we dat doen – heeft dat nog lang gevolgen. Europa heeft net als de Verenigde Staten een enorm herstelprogramma in het leven geroepen om de economie er weer bovenop te helpen. Maar anders dan de VS investeren we hier vooral in de oude economie. Obama investeert in duurzame energie en onderwijs – wij in de auto-industrie. Terwijl we weten dat de fossiele brandstoffen opraken.’

Wie is Ann Mettler?

Geboren:
26 juli 1971 in Malmö, Zweden.

Opleiding:
Masters aan de universiteit van New Mexico in de VS (1997) en aan het Centre for European Integration Studies in Duitsland (1999).

Carrière:
In 2000 in dienst van World Economic Forum, in 2001 werd zij één van de directeuren. In 2003 richtte ze samen met Wall Street Journal-correspondent Paul Hofheinz en de Nederlandse ondernemer Tjark de Lange de Lisbon Council op, een Europese denktank en netwerkorganisatie, gevestigd in Brussel. Mettler houdt nu vooral lezingen en praat met invloedrijke mensen als EU-rapporteur Wim Kok, EC-voorzitter Barroso en Al Gore, die ook allen hebben deelgenomen aan activiteiten van de Lisbon Council.

Mettler is getrouwd en heeft geen kinderen.

Is de huidige recessie niet gewoon een tijdelijke dip?

‘De huidige crisis brengt fundamentele veranderingen in onze manier van leven met zich mee. Er gaan veel banen verloren en veel daarvan zullen nooit meer terugkomen – banen in de bouw, de auto-industrie of financiële dienstverlening. De Londense city zal nooit volledig herstellen. Omdat veel groei daar niet echte groei was, maar het rondpompen van geld. Ook de energie-intensieve industrie zal nooit volledig herstellen. Nederland is beschut gebleven in de huidige

recessie, maar in Spanje bijvoorbeeld is de werkloosheid opgelopen tot 17 procent. We gaan dit voelen. Dit is enorm. Bovendien moet je je voorstellen dat we nu nog met vijf werkenden de kosten dragen voor één gepensioneerde. In 2050 draaien twee werkenden op voor één gepensioneerde. De wereld verandert.'

Voor veel hogeropgeleiden in Nederland verandert er nog weinig.

'Maar jonge mensen zonder werkervaring stromen nu niet in op de arbeidsmarkt. Als zij twee of drie jaar langs de zijlijn blijven staan, halen ze dat nooit meer in. We dreigen een generatie te verliezen. Daarbij is er een fundamentele mismatch in wat organisaties zoeken en wat jongeren nu studeren. En er is inderdaad een tekort aan hogeropgeleiden, maar al een surplus aan lageropgeleiden.'

Tja, da's wat ver van mijn bed allemaal.

'Ver van je bed? De intellectuele elite van een land moet wel degelijk de lange termijn in de gaten houden. Slechts 46 procent van de lageropgeleiden werkt. De schooluitval is enorm. In 2030 zullen er 20 miljoen mensen minder werken in de EU op een totaal van 223 miljoen. Dat zijn 20 miljoen minder belastingbetalers. Onze sociale voorzieningen zijn er niet op ingesteld dat zo'n groot deel niet werkt. In bepaalde wijken van Brussel is 50 procent van de immigranten werkloos. Dat is sociaal dynamiet. Ik voorzie een strijd tussen generaties. Want de oudere generatie verbruikt de fossiele brandstoffen én steekt zich in schulden die een jongere generatie moet aflossen.'

Maar wat kun je als individu doen?

'Veel. Sparen voor als je met pensioen gaat. En besef wel, dat zal niet op je 65ste zijn. Je kunt in de gaten houden of je nog over de benodigde vaardigheden beschikt. De belangrijkste vaardigheid is leren leren. We moeten initiatief nemen voor ons eigen leven en niet verwachten dat de overheid altijd voor ons zal zorgen.'

Buiten klinken drilboren en gieren de sirenes van een ambulance, als om te zorgen voor extra dramatisch effect. Mettler duwt een haarlok opzij.

Waar komt je passie voor Europa vandaan?

Ze denkt even na. 'Ik heb me nooit thuis gevoeld in Duitsland. Op mijn achtste wist ik al dat ik weg wilde. Ik heb een Zweedse moeder en Duitse vader en vier zussen, ik ben de op één na jongste.'

'Op mijn zeventiende zijn mijn ouders gescheiden. Ik verhuisde met mijn moeder en jongste zusje naar een ander dorp in Duitsland. Toen we eenmaal weg waren uit het ene dorp, was op de één of andere manier de stap om het land helemaal te verlaten kleiner. Op mijn achttiende ging ik in de zomer naar Griekenland en dacht: ik ben in het verkeerde land geboren.'

Het jaar erop begon Mettler aan een Amerikaans college in Athene. Haar moeder en haar jongste zusje, dat het syndroom van Down heeft, gingen uiteindelijk terug naar Zweden. 'Ik ben nu de enige in ons gezin die geen Zweeds spreekt.'

Mettler kon een beurs krijgen om politicologie te studeren in New Mexico, VS en vond na haar afstuderen een stageplaats in Washington. Even later kon ze aan de slag als onderzoeksassistent bij een overheidscommissie die uit moest zoeken of de campagne van de toenmalige president Bill Clinton niet onheus gefinancierd was. 'Ik was op het juiste moment op de juiste plaats. Ik heb er een geweldige tijd gehad. Washington is een bruisende, internationale plek.'

Werk en leven

Mettlers werkweek bestaat vooral uit reizen en lezingen geven. Ze is gemiddeld iedere week wel in één van de lidstaten. 'Ik werk zes dagen in de week. De zaterdag probeer ik vrij te houden. De maand augustus is het rustig in Brussel en probeer ik ook vrij te nemen. Ik heb hiervoor gekozen. Gevolg is wel dat ik mijn familie weinig zie. Mijn moeder en zus wonen nu in Zweden, mijn vader en twee zussen op verschillende plekken in Duitsland en één zus in de Verenigde Staten. Je raakt eraan gewend.'

'Ik besepte tegelijkertijd dat de echt spannende dingen in Europa gebeurden; de introductie van de euro, de uitbreiding van Europa. Nog nooit in de geschiedenis hebben landen uit vrije wil een deel van hun soevereiniteit opgegeven om samen te werken.'

Ze besloot een master in Europese studies te doen in Bonn. De Duitse provinciestad viel tegen, zo ook de studie met docenten die veel afstandelijker waren dan in de VS. 'Studenten in de VS willen zo snel mogelijk afstuderen en aan de slag, maar Duitsland kampte in 1997 met enorme jeugdwerkloosheid. De sfeer was deprimerend.'

Mettler zwaaide uiteindelijk als één na beste af. Na een stage in Brussel kon ze aan de slag als programma manager bij het World Economic Forum in Davos. 'Op mijn eerste dag ging de telefoon. Ik nam op. Het was de telefoniste: 'We hebben iemand van het Witte Huis voor u aan de lijn. Zal ik hem doorverbinden?'. Ik was sprakeloos.'

In het World Economic Forum kwam je voor het eerst in contact met veel politieke kopstukken. Hoe is dat?

'In het begin was ik heel nerveus. De eerste grootheid waar ik mee te maken kreeg, was Larry Summers, nu één van de financiële adviseurs van Obama. Ik ontmoette Bill en Hillary Clinton, Madeline Albright, Al Gore, EU-voorzitter Barroso. De meesten zijn in feite heel normale mensen. Ik ben overigens bepaald niet jaloers op ze. Iedere minuut van hun leven ligt vast in een draaiboek.'

Hoe was het om bij het World Economic Forum te werken?

'Voor het eerst werd ik omgeven door slimme, capabele vrouwen. Mijn moeder heeft niet eens de lagere school afgemaakt. De moeders van mijn vriendinnetjes vroeger werkten ook niet. Hier zag ik vrouwen carrière maken en dat combineren met een privéleven. Dat inspireerde me.

'Na een jaar kreeg mijn baas een andere baan. Ik kreeg te horen dat ze mij op zijn positie wilden plaatsens. Zo werd ik ineens gepromoveerd tot één van de tien programmadirecteuren die pal onder het bestuur vielen. Het klinkt als een geweldige kans, maar het overviel me; ik werd gekatapulteerd in een positie met veel meer verantwoordelijkheden. Ik was nog jong en werd één van de weinige vrouwen op zo'n positie.'

Wat bracht je ertoe om twee jaar later die prachtige positie op te geven?

'Bij het Forum kwam ik in contact met de Nederlander Tjark de Lange, voorzitter van het jonge ondernemersnetwerk van Europa. Ik zei dat ik ervan droomde om ooit voor mezelf te beginnen. Hij zei: doe het nu, want hoe langer je wacht, hoe moeilijker het wordt. Dat zette me aan het denken. Ik vond ook dat er te weinig gedaan werd om de doelstellingen van de Lissabon Agenda te halen. Daarin vonden Tjark, en ik elkaar, samen met Paul Hofheinz, de EU-correspondent van de Wall Street Journal. Met z'n drieën besloten we een denktank op te richten. Ik zegde mijn baan op, laadde mijn spullen in mijn auto en reed terug naar Brussel. Ik was blij dat ik Genève achter me kon laten, het was mijn stad niet.'

Waar haal je de moed vandaan om steeds op te stappen?

'Het is een beetje naïef misschien, maar ik word enthousiast, stort me ergens in en dan moet ik me maar zien te redden. Als je lang nadenkt of analyseert, verander je nooit wat aan je leven. Mijn grootste angst is dat ik spijt zal krijgen van wat ik niet heb gedaan. In het dorp waarin ik opgroeide, werd ik omgeven door mensen die niet in de baan of relatie zaten waar ze in wilden zitten. Bang voor het geroddel van de burens. Ik wil niet in zo'n leugen leven.'

Advies aan vrouwen:

Zorg dat je je bekwaamt in spreken in het openbaar.

'Vrouwen zijn daar vaak slecht in. Ik vond het zelf in het eerste jaar van de Lisbon Council ook doodeng, maar ik zat eens op een congres waarop de ene na de andere man een saaie of onzinnige vraag stelde, terwijl de vrouwen hun mond hielden. Toen ging er een knop om. 'Ik besepte hoe belangrijk het is dat vrouwen van zich laten horen.

Vijzel je zelfvertrouwen op.

'Veel vrouwen twijfelen continu aan hun optreden. Een man veegt alle kritiek of twijfel van zijn pak. Terwijl ik nog nooit in een situatie ben geweest waar een vrouw het niet even goed of zelfs beter zou kunnen doen dan een man.'

Wees authentiek.

'Je bent geen man. Door je vrouwelijkheid te laten zien, word je zichtbaarder. Vrouwen communiceren bovendien anders. Ik ben bijvoorbeeld een stuk emotioneler. Ik geloof dat dat iets toevoegt.'

Je kwam met lege handen aan in Brussel.

'Het was moeilijk om de telefoon te pakken, nu ik niet meer namens het forum in Davos belde. Mensen reageerden anders. Ik leerde wie mijn echte contacten waren – ach, als aan het eind van de dag je autoriteit alleen afkomstig is van de organisatie waarvoor je werkt, wat is hij dan waard?'

Hoe reageerde de gevestigde orde op jullie komst?

'In het begin vonden we weinig aanmoediging. Een autoriteit in het verkrijgen van EU-subsidies vertelde ons dat je geld kunt krijgen als je een belangengroep bent tegen de ontwikkeling van Europa, maar dat er geen geld beschikbaar was voor ondersteuning van de Lissabon Agenda en dus vóór Europa. Teleurstellend, want als het zo belangrijk is dan moet je er ook middelen voor vrij maken. Hij zei: wat je ook doet, afficheer jezelf niet met de Lissabon Agenda, want dan associeer je jezelf met mislukking. Maar er was wel meteen belangstelling voor wat wij wilden doen. Als je energie voelt voor wat je van plan bent, weet je dat je goed zit.'

Hoe worden jullie nu gefinancierd?

'Deels door grote bedrijven als Google, Philips en IBM, die het belang van innovatie zien. Sinds 2006 krijgen we ook subsidie van het directoraat-generaal van Onderwijs.'

Heb je er ooit mee willen stoppen?

'In 2005 toen Frankrijk en vervolgens Nederland tegen de Europese grondwet stemde, brak een periode aan waarin de Europese bureaucratie voornamelijk met zichzelf bezig was en met de vraag waar het mis was gegaan. Ik ben dol op de Europese Unie, maar laten we eerlijk zijn, die instanties zijn saai. En toch denken technocraten binnen de EU blijkbaar dat mensen er warm voor lopen. Gelukkig trok in 2006 de economie ineens hard aan en bevonden we ons in het centrum van een dynamische ontwikkeling. Er is nog steeds geen organisatie waar ik liever zou werken. We zitten in een transformatieproces en daar wil ik bij zijn. Europa is prachtig, het heeft alles. En dat wil ik helpen behouden.'

Het is al bijna 2010 en de doelstellingen van de Lissabon Agenda zijn niet gehaald. Ben je daar teleurgesteld over?

'Ja en nee. Er wordt nu meer gesproken over innovatie. Één van de doelstellingen van de Lissabon Agenda is dat ten minste 70 procent van de werkzame bevolking werkt. In 2003 hadden we het nog over werkloosheid, maar dat cijfer is vertroebeld omdat langdurig zieken en vroeg-gepensioneerden niet worden

meegeteld. Acht landen hebben inmiddels die doelstelling gehaald, Nederland scoorde in 2008 zelfs 77 procent. Voor de crisis creëerden we in Europa meer banen dan er in de VS bij kwamen.

‘Waar ik wel teleurgesteld over ben, is dat we veel preken over innovatie maar het niet doen. Innoveren gaat over mensen – niet over professoren die in commissies rapporten opstellen. Het gaat om zélf veranderen. Het is tot nu toe teveel een technocratisch proces geweest.’

In de Wall Street Journal Europe schreef je onlangs dat Obama in zijn land de Lissabon Agenda uitvoert.

‘Zijn programma voor verandering staat precies hetzelfde voor als de Lissabon Agenda. Obama inspireert omdat hij niet alleen verandering predikt, maar het ook zelf doet. Hij gebruikt bijvoorbeeld nieuwe media om mensen betrokken te krijgen en investeert in een duurzame economie. Tegelijk is hij heel eerlijk naar mensen, legt uit waarom verandering nodig is en dat het niet allemaal makkelijk zal zijn. Ik hoop dat we ervan leren in Europa. Mensen zijn het zat dat politici zeggen dat ze voor verandering zijn, maar het zelf niet doen.’

Als het interview eigenlijk al voorbij is, mijmert ze nog na: ‘Nederland is een bijzonder land. De Lisbon Council is voor een groot deel door Nederlanders gevormd, door Tjark en Joeri van den Steenhoven van Kennisland. Wim Kok was één van onze eerste sprekers, al een half jaar na onze oprichting. Nederland staat open voor innovatie, daar mogen jullie trots op zijn.’